

Ars de războaie și pustiit de năvălitori veniți din toate cele patru vinturi, pământul Moldovei păstrează totuși intacte nenumărate mărturii ale trecutului, care vorbesc lumii despre istoria sa zbruciumată, despre arta multiseculară și aspirația spre frumos a oamenilor din această parte a țării. În răgazarile dintre două lupte, meșterii rămași pentru totdeauna anonimi au pus mina pe dalta, pe mistrie și penel și au ctitorit cu neasemuit meșteșug biserici și mănăstiri, palate și cetăți care înfruntă veacurile cu siguranța valorilor autentice și uimesc prin originalitatea stilului, prin armonia culorilor și a liniilor, prin masivitatea și eleganța întregului ansamblu arhitectonic. Prin virful daltei și al penelului ei și-au trecut în ornamentația zidurilor și în icoane, despre care spuneau că sint „ferestre deschise asupra lumii cerurilor”, lumina și frumusețea sufletului, culoarea cimpului și a cerului, credința în bine și dorința nestinsă de a lăsa urmașilor dovada curgerii lor prin viață.

De aceea, ctitorile izvorite din mina lor constituie înainte de toate un bogat univers spiritual în care noi cei de astăzi ne regăsim nestirbite aspirațiile.

„Toate satele vreau să se tragă din strămoșii dăruți de Ștefan pentru viteje. Unde n-a măritat el fete fără avere, unde n-a făcut el biserici și cetăți și fintini răcoritoare? Tot ce a fost pe acest pământ se topește în lumina lui!”

N. IORGA

La Borzești, în preajma impunătoarelor construcții care au transformat, în anii din urmă, o așezare fără importanță economică într-o cetate a chimiei românești, se află o biserică modestă, a cărei pisanie amintește trecătorului că a fost zidită de către Ștefan cel Mare „cu mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei”. Ctitoria aceasta, în interiorul căreia sînt înmormîntați Bogdan Vodă și soția sa Oltea Doamna — părinții domnitorului — n-a fost niciodată pictată, iar catapeteasma este din zid, ceea ce reprezintă o surprinzătoare abatere de la stilul bisericilor moldovenesti.

Se presupune că marele voievod s-a născut

Cuvintele cad domoale, se întorc la locul lor filfiind din aripi nevăzute și în suflet se face lumină adîncă și liniște și clopote vin peste pădurile mari sunînd limpede și aproape, din ce în ce mai aproape, ca în amiaza unei rugăciuni.

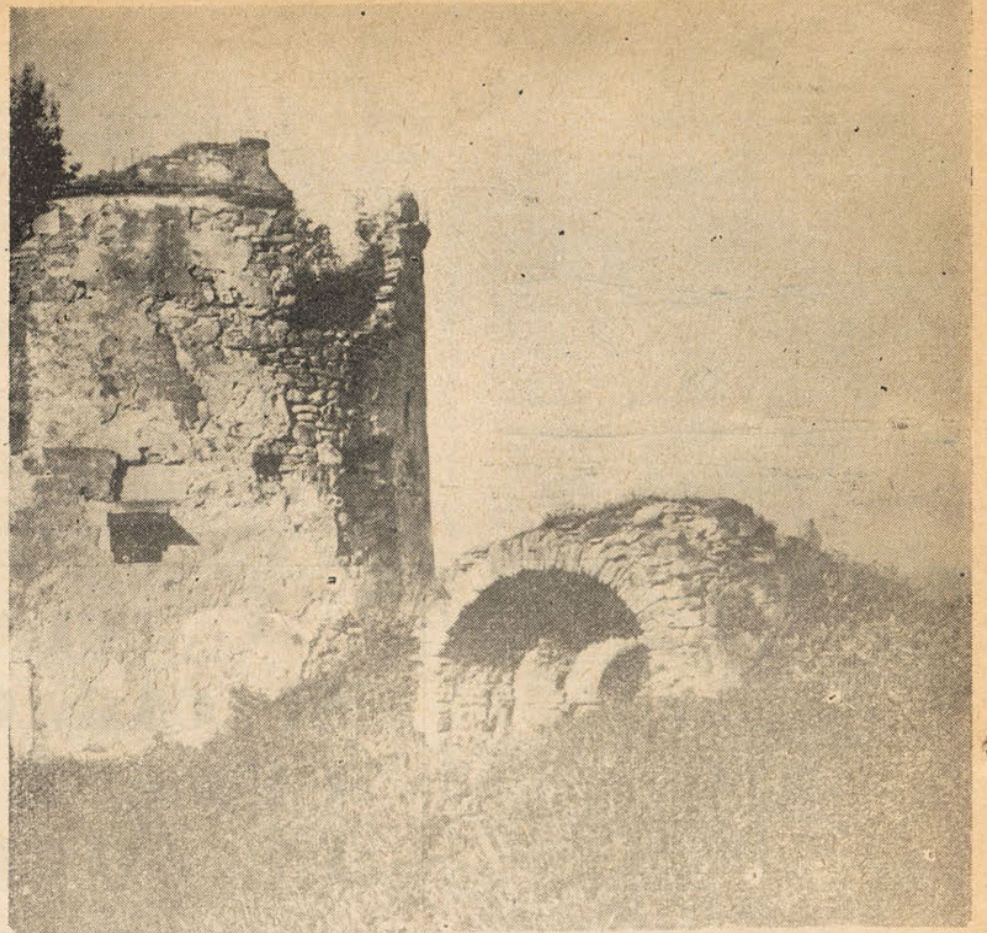
„Iar deasupra Condrenilor, pe virful unui deal înalt și plin de tihără, se află vestita Cetatea Neamțului, îngrădită cu pusti, acoperită cu fulger!”

ION CREANGĂ

Ozana vine din sus, dinspre Nemțșor, clatină prundișuri și virfuri de brad, spune legendei cui vrea să le asculte și pleacă apoi mai departe.

De veacuri, în apa ei cea „frumos și limpede curgătoare ca cristallul se oglindește cu mihnire Cetatea Neamțului” — martoră nepieritoare a gloriei noastre trecute.

De jos, de la glezna muntelui, o potecă serpuitoare, umbră de verdele tinăr al pădurii duce pînă sus, pe umărul de stîncă în care este înfiptă temelia Cetății.

Palatul Cnejiilor

voci din piatră

și a copilărit la Borzești. Documentele istorice nu spun nimic precis în acest sens. Spune în schimb o legendă că în aceste locuri a fost ucis de tătari, într-o zi de vară, Gheorghiu, feciorul de țaran, prieten de joacă al viitorului domn. Și mai spune legenda că în fața prietenului trecut în moarte, Ștefan a ingenunchiat și a jurat să-l răzbune, iar mai târziu, după ce și-a îndeplinit făgăduiala, a înălțat în amintirea lui biserica alături și astăzi aici. Aburul legendei trece din generație în generație odată cu vorba și singele părinților și învluie într-o lumină de aur adevărul consemnat în vechi cronici și hrisoave domnești.

Și totuși, unde sfîrșește istoria și unde începe legenda?

„Ștefan-vodă cel Bun multe războaie au bătut. Și așa se aude din oameni vechi și bătrîni, că, cite războaie au bătut, atite mănăstiri cu biserici au făcut!”

ION NECULCE

Ptolemeios, — cunoscutul geograf al antichității, care a trăit către mijlocul secolului al II-lea e.n., amintește în scrierile sale despre o veche și bogată cetate moldavă pe care localnicii și vecinii lor o numeau Petrodava. Cetatea aceasta a constituit nucleul în jurul căruia s-a dezvoltat de-a lungul veacurilor un oraș înflorit, numit într-o vreme Piatra lui Crăciun, iar mai apoi Piatra Neamț. Firesc, odată cu trecerea timpului, orașul a suferit transformări esențiale, au dispărut clădiri, străzi, cartiere întregi, în locul lor înălțîndu-se altele, după alte tipare. Vestigiile trecutului s-au păstrat însă și aici ca pretutindeni, nealterate de vreme.

În inima orașului, pe temelii de piatră de la poalele Cozlei, Ștefan cel Mare a ridicat o Curte domnească, împrejmuită cu ziduri puternice și contraforturi. Noua așezare domina prin dimensiunile ei întregul oraș și era alcătuită din două sectoare distincte: sectorul laic (clădirile de reședință ale familiei domnești, ale puterii militare și administrative) și sectorul religios (biserica Sf. Ioan, turnul clopotniță și cimitirul). Din sectorul laic al Curții nu s-au păstrat pînă astăzi decît subsolurile. S-au păstrat în schimb aproape intacte biserica Sfintului Ioan și turnul clopotniță, care împreună alcătuiesc un complex muzeistic de inestimabilă valoare.

Construită din piatră masivă, decorată cu discuri și cărămidă smălțuită de culoare verde, galbenă și cafenie, biserica Sfintului Ioan este o expresie strălucită a stilului arhitectonic moldovenesc și a neîntrecutei măiestrii a meșterilor noștri zidari din veacul al XV-lea. Impresionează în mod deosebit simplitatea și eleganța liniei, originalitatea elementelor decorative și tăietura perfectă a ocnițelor.

În vecinătatea bisericii își înalță silueta zveltă turnul clopotniță. Mina iscusită a meșterului anonim a pus și aici, în blocul de piatră dură, alături de verdele pădurii de brad, dorul de împlinire și de viață lungă.

Înainte de a intra în camera boltită de la parter, de unde o scară interioară duce spre lăcașul clopotelor, călătorul venit să se reculeagă și să mediteze în preajma strămoșilor, privește înscrispita de pe zid și dintr-o dată, ca într-o fulgerare de sunete, glasul voievodului se aude în cuvinte și capătă contur: „Io, Ștefan Voievod, cu mila lui Dumnezeu domnitorul Țării Moldovei, fiul lui Bogdan Voievod, a zidit această campană, avînd doamnă a sa pe Maria fata lui Radu Voievod și fiul lor iubit Bogdan Voievod în anul 7007 iar al domniei lui anul al 43-lea curgător, octombrie 24' (1499).

Cetatea Neamțului

Puternica ctitorie mușatină, ridicată în veacul al XIV-lea de către Petru Mușat din nevoia de a apăra Țara Moldovei a rezistat ca nezdruccinată vitejii tuturor atacurilor vrăjmașe.

În zidurile ei, construite din piatră de riu, adunată de pe Valea Ozanei de către plăieși și săteni, au izbit zadarnic tunurile grele ale tenutelor armate turcești și leșești.

Nimeni n-a cucerit vreodată prin luptă dreapta cetatea aceasta. Nimeni n-a intrat aici ca învingător. În fața dușmanului zidurile și portile cetății au rămas întotdeauna neclintite. Numai vremea, ploaia și vîntul au desprins piatră de piatră, surpînd cu răbdare, pînă aproape de temelie, vestita zidire.

Astăzi, prin grija celor care veghează destinele relicvelor istorice, zidurile exterioare au fost înălțate și consolidate, s-au construit pilonii viaductului, se reconstruiește curtea interioară. Peste cîțiva ani, vizitatorii vor admira, odată cu minunata privește care se deschide privirii pînă dincolo de Vinători și Humulești, noua înfățișare a Cetății. Vor veni oameni mulți, ca întotdeauna, vor veni aici să se adape la izvoarele țării, vor privi în jur, se vor uimi și vor coborî pe poteca umbră de verdele pădurii, rememorînd vechi întâmplări petrecute în veacuri intrate de mult în legendă. Aici a venit într-o noapte de smoală și-a cerut găzduire marele Ștefan după lupta nenorocoasă de la Războieni; aici au rezistat zile în șir cei 19 plăieși moldoveni în fața oștirii condusă de craiul polon SobieŃki; pe aici a trecut doamna Voichița și Oana, și Rareș și Bogdan și Luca Arbore. Ei au apus de mult, s-au făcut pulbere și amintire, dar legenda spune că sufletele lor odihnesc în trunchiurile brazilor din preajmă și noaptea cînd se revărsă luna plină, se pleacă unul spre altul, întind ramurile ca pe niște brațe, se caută, se strigă pe nume și gem din adînc pentru că niciodată nu se ajung.

„Măret, fantastic se ridică-n fața noastră, ca un dom uriaș Pionul — bătrînul rege al Carpaților Moldovei!”

AL. VLAHUȚĂ

Un drum pietruit, umblat cîndva de căruțele cu lemne ale muntenilor din Farcasa, Galu și Borca, duce de la Tg. Neamț pînă la Poiana Teiului și de aici, ramificîndu-se în două, mai departe la Borsec și Vatra Dornei.

Pornim și noi, ne lăsăm în voia drumului, el știe întotdeauna să te ducă acolo unde ți-ai propus să ajungi.

Dinspre măgurile Agăpiei alunecă seara, lumina se subție, cărările munților par suspendate și nu mai duc nicăieri. În dreapta pădurea se clatină și cornul pădurarului sună prelung ca o chemare la o vinătoare domnească. Lăsăm în urmă satele Vinători și Pipirig, sate mari, cu porți înflorate, care închid curți ferecate, ca de cetăți, urcăm muntele Petru Vodă, coborîm cale de-o poștă și iată-ne în Poiana Teiului. De aici drumul cotește spre stînga, trece prin Bistrițioara și ajunge în Ceahlău. La schitul Durău, pîrîntele Isaia ne potolește foamea cu hribi fripiți pe grătar, cinstim călugărește vin vechi cu mireasmă de tîmîie și fiecare se gîndește în tăcere la ale sale.

Spre dimineață, cînd încă se îngîină ziua cu noaptea urcăm către Toaca, — piscul cel mai înalt al Ceahlăului, — pentru a fi martorii unui răsărit de soare, despre care toți cei care l-au văzut spun că este de o frumusețe unică, imposibil de cuprins în cuvinte. Spectacolul este într-adevăr fantastic și cred că niciodată, nici cea mai iscusită pană nu va putea însemna pe hîrtie atîtea culori și atîtea nuanțe, desprinde-renta lentă a soarelui de dunga orizontului și mai ales imperceptibila vibrație a liniștii la atingerea luminii.

În apropiere, lîngă Dochia, la înălțimea de aproape 1900 metri natura a zămislit un izvor miraculos cu apă limpede și rece ca gheața. O veche credință din partea locului spune că acel care în dimineața zilei de 6 august se va spăla primul pe față cu apa acestui izvor va rămîne întotdeauna tinăr și frumos. Originea acestei credințe trebuie căutată undeva în urmă, foarte departe, poate chiar în vremea dacilor, care considerau Ceahlăul un munte sfînt, un fel de Olimp al lor și-i cinsteau frumusețea prin mari serbări și petreceri stropite cu vinuri alese.

De sus privirea descoperă, dincolo de oglinda lacului de acumulare, așezări cu nume ciudate — Audia, Hangu, Buhalnița — iar spre nord, pe o platformă nu prea întinsă, între Durău și Răpiciune, ruinele unor ziduri de cetate, din mijlocul cărora țîșnește spre cer turnul unei biserici. Sint ruinele unei vechi și bogate cetăți medievale căreia localnicii și după pilda lor toți ceilalți i-au spus Palatul cnejiilor.

Prima construcție înălțată aici a fost biserica. Ea a fost zidită în anul 1639 de hatmanul Gheorghe, fratele domnitorului Vasile Lupu. Cu aproape o jumătate de secol mai târziu, gînerile său Antonie Rusef Vodă construiește în jurul bisericii ziduri masive de piatră, întemeind în felul acesta o adevărată curte domnească, în care, la ceas de primejdie, marii boieri ai țării găseau adăpost sigur. O strălucire deosebită capătă întregul ansamblu arhitectonic sub stăpînirea boierilor Cantacuzini. Zidurile de apărare sint acum întărite, se fac construcții noi și au loc petreceri princiare. Se presupune că printre personalitățile de seamă care au poposit la Palatul cnejiilor a fost și Alexandru Dumas — tatăl. Șederea aici i-a inspirat romanul „Strigoii Carpaților”.

O sumedenie de legende cu domnițe decapitate, fantome și săbii răzbutătoare plutesc în jurul palatului. Imaginatia oamenilor a populat cetatea pustie cu eroi fantastici care caută vechea mîrire și găsesc numai piatră și tăcere imensă și iarbă crescută pe ziduri.

Sergiu Adam

țară de oameni

Un imn întotdeauna pentru o țară de oameni,
pentru o țară de suflet,
pentru o vatră de nădejde.

Un imn întotdeauna
pentru urnele ei
în care ne recunoaștem strămoșii.

O, peste pulberea lor, hotar de aur,
să stropim vin mult, ritual.

Numai așa în putere de neam
vom sta horă la umbra Carpaților,
numai așa pe un lut cîntător
vom fi măr întins peste masa tăcerii.

II

Trebule să fie sigur fiecare de credința
lui —
cum toți împărțim — același izvor.
În această țară, -n care-și întorceau
străinii caii
vreau să cutez pînă la medalia de
zbor.

Pămînt al meu, prin vremi, împuns de
migratori
cu sulțe-n coaste,
cu fețele frumoase inecate în Dunărea,
că apă bună pentru sete rea
încinge-te cu mîrire și fii hotărît!
Iar dacă vîntul și ploile
ne-au șters Sucevița pe-o parte,
ne vom înscrie cu inelele de nuntă
să-i vindece ființa!

Patrie, împrejmuită de copii,
țărîm suav de dragoste,
mă simt în tine
o carte frumoasă de poezie!

Constantin Pușcuță

